

АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ОНОВЛЕННЯ ОСВІТНІХ СТАНДАРТІВ

УДК 373 (091) : 378

КУРС «ІСТОРІЯ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ» У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ З ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Інна Хижняк

доктор педагогічних наук, доцент,
декан факультету початкової, технологічної та професійної освіти,
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
м. Слов'янськ Донецької області, Україна
innakhieshn@gmail.com

Анотація. У статті висвітлено досвід автора щодо підготовки фахівців у системі безперервної ступеневої педагогічної освіти. Особливу увагу звернено на якість професійної підготовки здобувачів ступеня вищої освіти «доктор філософії», уведеного в дію законом «Про вищу освіту». Автор обґрунтував важливу роль курсу «Історія початкової освіти в Україні» у фаховій підготовці майбутніх докторів філософії з початкової освіти, розкрив особливості побудови навчальної програми курсу, його мету, завдання тощо. За допомогою методів аналізу наукової, навчально-методичної, історичної літератури, вивчення джерельної бази автор у програмі здійснив спробу докладно розкрити особливості кожного з етапів розвитку початкової школи в Україні. Для ґрунтовнішої підготовки майбутніх дослідників і викладачів у галузі початкової освіти в навчальній програмі також приділено увагу історії формування системи професійної підготовки вчителів для початкової школи в Україні.

Ключові слова: початкова освіта; історія початкової освіти; професійна підготовка; навчальна програма; доктор філософії; учитель початкової школи.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Відповідно до чинних нормативних актів, зокрема закону «Про вищу освіту», постанов Кабінету Міністрів України «Про затвердження «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», «Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти» тощо, підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії (PhD) здійснюється в аспірантурі вищого навчального закладу чи наукової установи заочною або заочною формою навчання. Доктор філософії – результат опанування третього рівня вищої освіти і першого наукового рівня, що відповідає 3-му циклу Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти та 8-му рівню Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя [3; 4; 7; 8; 9; 10].

Уведення в практику вищої школи освітнього рівня «доктор філософії» спричинило необхідність формування відповідних освітньо-наукових та освітньо-професійних програм і навчальних планів з огляду на специфіку предметної галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання підготовки докторів філософії з різних галузей навчання активно обговорюється в науковому світі України впродовж останніх трьох років і на сьогодні вже наявні ґрунтовні дослідження щодо розробки стандартів вищої освіти для докторів філософії (І. Балуба, Г. Бойко, В. Бахрушин, В. Захарченко, В. Ковтунець, В. Кремень, В. Кузьмін, В. Луговий, С. Мороз, Є. Ніколаєв, В. Новаковець, Ю. Рашкевич, Ж. Таланова та ін.); формування особистісних феноменів майбутніх докторів філософії в різних наукових галузях (О. Ковтун, В. Меньяло, Н. Торкут, Т. Франчук та ін.), забезпечення академічної доброчесності та якості атестації наукових кадрів (Г. Васильчук, Ю. Слободяник, Н. Сиротенко, А. Шмельова, О. Троцько, Ю. Колесник, В. Туманський, С. Мельниченко та ін.) тощо [4; 5].

У проблемному полі підготовки докторів філософії з початкової освіти також наявні певні напрацювання (О. Будник, О. Варецька, Л. Гаврілова, Т. Запорожченко, Л. Коваль, О. Комар, А. Крамаренко, І. Пальшкова, Л. Петухова, Р. Пріма та ін.) [1; 2; 6], однак питання необхідності запровадження в освітні програми їхньої професійної підготовки курсу з історії початкової освіти наразі не ставало предметом окремого наукового обговорення. Водночас, аналізуючи освітні програми підготовки докторів філософії в галузі освіти в США та Великобританії, І. Регейло та С. Сисоєва зазначили наявність майже в кожній із них курсів історичного спрямування в предметній галузі [11].

Усе вказане, на нашу думку, обумовлює важливість розроблення курсу «Історія початкової освіти в Україні», включення його до освітніх програм підготовки докторів філософії з початкової освіти та висвітлення досвіду впровадження цієї дисципліни в практику освітнього процесу ВНЗ.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). У зв'язку з окресленою актуальністю порушеної теми метою нашої статті є обґрунтування важливості та актуальності дисципліни «Історія початкової освіти України» в навчальних планах підготовки докторів філософії з початкової освіти, формулювання його мети і завдань, спеціальних компетентностей, що мають відпрацьовуватися в процесі його вивчення, а також окреслення загального інформаційного обсягу дисципліни.

Виклад основного матеріалу. Навчальна дисципліна «Історія початкової освіти в Україні» належить до фахового циклу навчального плану підготовки докторів філософії з початкової освіти. Метою її вивчення є насамперед ознайомлення майбутніх науковців з основними етапами розвитку початкової школи в Україні та системи підготовки вчителя для початкової школи, традиціями, які відпрацьовувалися від її зародження і застосовуються донині,

обумовлюючи специфіку сучасної початкової освіти та системи підготовки педагогів для цієї ланки загальноосвітньої школи.

До основних завдань вивчення дисципліни «Історія початкової освіти в Україні», на наш погляд, мають належати такі: надати майбутнім докторам філософії в галузі початкової освіти знання про періодизацію розвитку початкової школи від її зародження в Україні; ознайомити їх із історією та передумовами виникнення системи підготовки вчителя початкової школи в Україні, її генезою та сучасним станом, нормативною законодавчою базою, що регламентує цей процес; узагальнити знання про основні традиції та набутки вітчизняної освітньої системи щодо навчання молодших школярів та майбутніх учителів початкової школи; виробляти вміння ретроспективного аналізу педагогічного досвіду в галузі початкової та вищої освіти.

Інтегральна та загальні компетентності майбутнього доктора філософії (володіння знаннями, що сприяють професійному розвитку, методологією наукової й освітньої діяльності, здатність здійснювати пошук та аналізувати інформацію з різних джерел, володіння навичками міжособистісної професійної взаємодії, володіння на професійному рівні навичками письмової та усної комунікації рідною й іноземною мовами тощо) з необхідністю повинні відбиватися в навчальній програмі курсу історії початкової освіти так само, як і в програмах з інших дисциплін навчального плану.

Водночас спеціальні компетентності, що відпрацьовуються під час опанування курсу, становлять більш конкретизовані особистісні утворення майбутнього доктора філософії. Найважливішими серед них вважаємо такі:

- здатність до застосування категоріального апарату, аналізу, узагальнення й комплексного поєднання традиційних та інноваційних технологій, теорій, технологій, концепцій, необхідних для розв'язання комплексних проблем у галузі професійної діяльності у ВНЗ та освітніх закладах I – II рівнів акредитації, що здійснюють підготовку за спеціальністю «Початкова освіта» з опорою на глибокі знання з історії початкової освіти в Україні;

- спроможність проводити наукові теоретичні та емпіричні дослідження в галузі початкової освіти, організувати педагогічний експеримент, дотримуватися логіки наукового пошуку під час проведення теоретичних і практичних наукових досліджень у початковій школі, училищах, коледжах, технікумах, вишах за допомогою багатого досвіду аналогічних досліджень вітчизняних науковців;

- здатність апробувати теоретичні й практичні результати наукового дослідження, викладаючи результати наукової та дослідницької діяльності рідною й іноземною мовами, науковим стилем, із використанням спеціальної термінології та складних синтаксичних конструкцій; логічно, правильно, аргументовано й чітко будувати письмове наукове висловлювання, застосовувати прийоми риторичної майстерності в професійній і науковій діяльності тощо.

Важливе питання полягало у визначенні інформаційного обсягу курсу «Історія початкової освіти в Україні». Шляхом аналізу навчально-методичних джерел, наукової літератури, узагальнення результатів емпіричних пошуків ми дійшли висновку, що структурно навчальна програма дисципліни має становити логічну сукупність двох змістових модулів, один із яких репрезентує безпосередньо історію становлення сучасної вітчизняної початкової школи, а другий – ілюструє органічний взаємозв'язок цього процесу з розвитком системи підготовки вчителів для початкової школи від давнини до сьогодні. Отже, зміст навчального курсу варто поділити на два змістових модулі: 1) генеза початкової школи в Україні; 2) вітчизняна система підготовки вчителів початкової школи.

Закономірно, що зміст і порядок вивчення тем першого змістового модуля мають ґрунтуватися на результатах наукових пошуків вітчизняних науковців щодо історії розвитку української початкової школи, серед яких найвагомішими є доробки таких учених: Г. Антонюк, О. Венгловська, О. Драч, І. Зайченко, Я. Ісаєвич, В. Курило, О. Любар, Л. Медвідь, М. Стельмахович, М. Підгорбунський, М. Пугач, О. Савченко, С. Сірополко, Т. Столярчук, Д. Федоренко, Л. Хомич та ін. Майбутні доктори філософії мають знати прізвища цих та інших науковців, орієнтуватися в результатах їхніх досліджень, уміти проводити узагальнювальний та порівняльний аналізи цих доробків тощо.

На основі синтезування й інтегрування результатів наукових пошуків у напрямі історії розвитку шкільництва в Україні ми переконалися, що розпочати висвітлення слухачам аспірантури генези початкової школи в Україні потрібно із витоків – із початкових і підвищених братських шкіл (кінець XVI ст.), їхньої вирішальної ролі у формуванні й утвердженні національної системи освіти в Україні. Водночас вагоме значення має і вивчення досвіду полкових та гарнізонних початкових шкіл, що призначались для солдатських дітей; цифірних початкових шкіл тощо. Досвід цих навчальних осередків тим більше вагомий, що презентує джерела початкової школи як першої освітньої ланки. Наступною важливою віхою розвитку початкової школи в Україні, яку слід розглянути зі слухачами аспірантури, є школи мандрівних дяків (XVII – XVIII ст.) та початкова освіта в Запорізькій Січі, де відбувалося безпосереднє зародження традицій української початкової школи.

Висвітлення подальшого розвитку початкової освіти в Україні в XIX ст. вимагає особливої уваги до шкільних реформ, насамперед до заміни станової школи всестановою, діяльності органів місцевого самоврядування, поширення мережі початкових шкіл, появи нових їх типів, нової моделі управління освітою, основними принципами якої були відкритість і демократизм, органічне поєднання засобів державного впливу з громадським управлінням. При цьому важливо, щоб майбутні науковці в галузі початкової освіти глибоко усвідомили, що створення фундаменту початкової школи в Україні відбувалося за дієвої участі самого народу і за насильницької русифікації та загального низького рівня грамотності суспільства.

Серед основних етапів розвитку вітчизняної початкової школи у ХХ ст. для докладного вивчення майбутніми докторами філософії з початкової освіти, на наш погляд, слід виокремити такі:

- 30-ті – 40-ві роки: запровадження початкового всеобучу, упорядкування структури шкільної освіти (початкова школа стала частиною єдиної загальноосвітньої школи, її першим ступенем), становлення та розвиток змісту початкової освіти в її сучасному вигляді;

- 40-ві – 50-ті роки: відновлення початкової школи після закінчення війни, відбудова й будівництво шкільних приміщень, розширення та зміцнення мережі початкових шкіл, неуспішність та другорічництво, значний відсів учнів зі школи;

- 50-ті – середина 60-х років: панування традиційного змісту початкової освіти, спрямованого на накопичення учнями певного переліку знань, спроба частково реформувати тоталітарну радянську систему; оптимізація навчального процесу в початковій школі, уведення ручної праці в I – IV класах (1955 – 1956 рр.) як самостійного предмета; систематичне залучення учнів до праці на підприємствах, дослідних ділянках і шкільних майстернях, перебудова у зв'язку із цим навчальних програм початкової школи;

- друга половина 60-х – 70-ті роки: суттєве вдосконалення змісту початкової освіти на основі наукової теоретичної концепції його конструювання;

- 80-ті роки – реформування змісту початкової освіти відповідно до збільшення її тривалості з трьох до чотирьох років із урахуванням принципів розвивального навчання;

- 90-ті роки – побудова нового змісту початкової освіти відповідно до мети та завдань національної школи, кардинальні зміни політичного й соціокультурного життя суспільства.

Дещо більшу частину навчального часу в межах курсу, ніж на інші періоди, слід виділити на інноваційний етап розвитку початкової освіти у ХХІ ст., зокрема на основні етапи розвитку початкової освіти в Україні за роки незалежності:

1. Націоналізація освітньої системи під впливом набуття незалежності, масове розроблення та публікація навчальної літератури для молодших школярів українською мовою, активізація періодичних видань для дітей, радіо- та телепередач українською, збільшення кількості українських класів у початкових школах держави тощо.

2. Перехід від знанієвої парадигми до компетентнісної, уведення поняття «якість освіти», чинники, що впливають на якість початкової освіти у ХХІ ст.: забезпечення реальної доступності й обов'язковості масової початкової освіти для всіх дітей молодшого шкільного віку, якнайповніше використання досягнень дошкільного періоду дитинства; створення і «окультурення» освітнього середовища на засадах загальнолюдських і національних цінностей; системоутворювальним чинником якості шкільної освіти є якість її змісту тощо.

3. Розроблення Державного стандарту початкової загальної освіти. Конструювання змісту й структури сучасної початкової освіти: визначення

освітніх галузей; запровадження компетентнісного підходу до відбору змісту і визначення вимог до навчальних досягнень учнів; інтеграція як принцип конструювання і реалізації змісту через інтегровані курси; варіативність реалізації державного стандарту шляхом створення авторських програм і відповідних підручників тощо.

4. Швидке поширення інноваційних, зокрема інформаційно-комунікаційних технологій, у галузі освіти, розроблення електронних засобів навчання для початкової школи, масове устаткування початкових шкіл програмними та апаратними засобами, електронними освітніми ресурсами тощо. Цифрові освітні ресурси для початкової школи.

5. Ухвалення «Концептуальних засад реформування середньої школи» («Нова українська школа») і зміни, які вони принесли в галузь початкової освіти. Два цикли початкової освіти: адаптаційно-ігровий (1 – 2 кл.), основний (3 – 4 кл.). Єдиний стандарт без запровадження предметів із поглибленим рівнем. Уникнення соціального розшарування та відбору дітей у молодшому шкільному віці. Інтегрування навчального матеріалу в змісті споріднених предметів. Свобода вибору (створення) навчальних програм у межах стандарту освіти для вчителя початкової школи. Предметне навчання. Державна підсумкова атестація. Відсутність «одногодинних» предметів. 8 обов'язкових предметів у кожному класі. Нове покоління навчальних книг.

Указані історичні реалії становлення й розвитку початкової школи в Україні, засвоєні майбутніми докторами філософії з початкової освіти, надалі мають стати ґрунтовною базою для проведення різноаспектних наукових досліджень у цій галузі, особливо в тих, що стосуватимуться безпосередньо питань навчання, виховання й розвитку молодших школярів у нашій державі.

Другий змістовий модуль програми – «Вітчизняна система підготовки вчителів початкової школи» – має, на нашу думку, висвітлювати відповідний процес становлення системи підготовки вчителів для початкової школи в Україні та її сучасні особливості. За змістову основу змістового модуля № 2 ми вважаємо за доцільне взяти авторську періодизацію цього історичного процесу, що включає такі етапи: пропедевтичний етап (1620 р. – перша половина XIX ст.); початковий етап (друга половина XIX ст. – 1927 р.); базовий етап (1928 – 1970 рр.); модернізаційно-національний етап (1970 – 1995 рр.); інноваційно-реформаторський етап (1995 р. – донині). Покажемо зміст пропонованого змістового модуля:

Пропедевтичний етап зародження вітчизняної системи професійної підготовки вчителя початкової школи (1620 р. – перша половина XIX ст.)

Зародження системи підготовки вчителя початкової школи та формування її першооснов у межах братських шкіл та освітніх колегіумів. Елементи тогочасної освітньої практики: багаторівневність освіти, студентське самоврядування, органічний зв'язок із національними цінностями та полікультурність, поглиблене вивчення іноземних мов, розроблення

авторських навчальних курсів, творча спрямованість освітнього процесу (курси живопису, музики, архітектури), написання наукових робіт із їх прилюдним захистом; наукові диспути й дебати тощо), а деякі з них уводяться як освітні інновації (мобільність студентів, закордонні стажування тощо).

Початковий етап становлення теоретико-методичних засад професійної підготовки вчителя початкової школи (друга половина XIX ст. – 1927 р.)

Цілеспрямоване відкриття в Україні педагогічних навчальних закладів для підготовки вчителя початкової школи на офіційному рівні: інститути, міські училища, початкові училища, семінарії, курси, класи тощо. Перші стрижневі напрями організації сучасної професійної підготовки вчителя початкової школи: поділ на фундаментальну та фахову складові, поглиблена методична підготовка, її структуризація (пропедевтика, загальна методика, окремі методики, що оформлювалися в самостійні напрями); спрямування на єдність педагогіки й психології в змісті навчання, інтеграція змісту педагогічних дисциплін, оформлення групи обов'язкових навчальних предметів, диференціація інтегрованих навчальних курсів; українізація змісту навчання тощо. Перше згадування про наявність у планах підготовки вчителів початкової школи методик навчання предметів початкової школи як окремих дисциплін наприкінці XIX ст.

Базовий етап заснування факультетів підготовки вчителів початкових класів у педагогічних технікумах та ВНЗ України (1928 – 1970 рр.)

Загальна характеристика етапу. Внесок етапу до сучасної системи фахової підготовки вчителя початкової школи: перебудова змісту навчальних дисциплін у плані поєднання теоретичного матеріалу з практикою; упровадження активних методів навчання, використання досвіду вчителів-практиків; запровадження виробничого навчання; удосконалення навчального процесу шляхом підвищення кваліфікації вчителів; підвищення вимог щодо проведення педагогічної практики, урізноманітнення форм роботи на ній; уведення до навчальних планів методики викладання праці, методики викладання музики, малювання в початкових класах, однієї/двох іноземних мов; підвищення вимог щодо методичної підготовки вчителів початкової школи тощо.

Модернізаційний етап удосконалення системи професійної підготовки вчителів початкової школи під впливом освітніх модернізаційних процесів (1970 – 1995 рр.)

Упровадження факультативних та спецкурсів, спецсемінарів, збільшення годин на самостійні види роботи. Активне впровадження національного і регіонального компонентів, розвиток новаторських, альтернативних підходів до професійної освіти, упровадження гуманістичних принципів педагогіки співробітництва, реорганізація педучилищ в педколеджі, уведення освітньо-кваліфікаційних рівнів, становлення системи підвищення кваліфікації вчителів

початкової школи, зародження ідей освіти впродовж життя, початок підготовки майбутніх учителів початкових класів із додатковими спеціалізаціями та за подвоєними спеціальностями.

Інноваційний етап оновлення та реформування системи професійної підготовки вчителів початкової школи під впливом суспільних інноваційних процесів в Україні та світі (1995 р. – донині)

Перетворювальний вплив інноваційних освітніх процесів на систему підготовки вчителів початкових класів в Україні: компетентнісна парадигма освітнього розвитку, інформатизація, інтернаціоналізація, гуманізація, глобалізація, фундаменталізація, екологізація освіти, технологічний, особистісно-діяльнісний, соціокультурний, ресурсний, системно-синергетичний та інші підходи. Докорінні зміни в методиці навчання фундаментальних і фахових дисциплін, потреба в доповненні змісту професійної підготовки майбутнього вчителя курсами інноваційного характеру.

Відтак під час вивчення другого змістового модуля слухачі аспірантури зі спеціальності «Початкова освіта» мають опанувати традиційні та інноваційні характеристики системи підготовки сучасного вчителя початкової школи в Україні, орієнтуватися в навчальних планах спеціальності і знати їхнє основне змістове наповнення тощо. Наразі впровадження курсу «Історія початкової освіти в Україні» в практику фахової підготовки докторів філософії з початкової освіти й відповідна емпірична перевірка його важливості та ефективності розпочалися в Державному вищому навчальному закладі «Донбаський державний педагогічний університет».

Висновки. Отже, навчальний курс «Історія початкової освіти в Україні» становить одну з важливих складових фахового циклу підготовки майбутнього доктора філософії з початкової освіти, у взаємозв'язку висвітлюючи процес становлення вітчизняної початкової школи та системи підготовки педагогів для цієї освітньої ланки. Перспективу подальших досліджень, на нашу думку, становить удосконалення навчальної програми дисципліни шляхом поглиблення її змісту через проведення порівняльного аналізу з аналогічними процесами в освітніх системах інших країн, а також визначення оптимального переліку суміжних курсів навчального плану підготовки докторів філософії з початкової освіти для взаємопов'язаного становлення ключових, інтегральних і спеціальних компетентностей слухачів аспірантури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаврілова Л. Г. Науково-методологічні підходи до аналізу професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів / Л. Г. Гаврілова [Електронний ресурс] // Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти. – 2015. – № 2. – С. 7 – 17. – Режим доступу до статті : <http://pptma.dn.ua/files/2015/2/3.gavrilova.7-17.pdf> – Назва з екрану.

2. Варецька О. В. Критерії, показники та рівні розвитку діяльнісного компонента соціальної компетентності вчителя початкової школи в системі післядипломної педагогічної освіти / О. В. Варецька [Електронний ресурс] // Професіоналізм педагога: теоретичні й

методичні аспекти. – 2016. – № 4. – С. 25 – 37. – Режим доступу до статті : http://pptma.dn.ua/files/2016/4/3.%20Varetska_S.25-37.pdf. – Назва з екрану.

3. Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01. 07. 2014 [Електронний ресурс] // Вища освіта : інформаційно-аналітичний портал про вищу освіту в Україні та за кордоном. – Режим доступу : <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>. – Назва з екрану.

4. Концептуальні засади реформування середньої школи «Нова українська школа» [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/2016/12/05/konczepczyia.pdf>. – Назва з екрану.

5. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : Всеукр. наук.-практ. конф., 5 – 6 жовт. 2017 р. : тези допов. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2017. – 216 с.

6. Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти : Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. : матеріали конф. – Бердянськ, 2017. – 481 с.

7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» № 261 від 23. 03. 2016 р. [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF>. – Назва з екрану.

8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» № 266 від 29. 04. 2015 [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248149695>. – Назва з екрану.

9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти» № 244 від 15. 04. 2015 [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248149695>. – Назва з екрану.

10. Розроблення освітніх програм : метод. рекомен. / В. М. Захарченко, В. І. Луговий, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / За ред. В. Г. Кременя. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 120 с.

11. Сисоєва С. Підготовка докторів філософії у галузі освіти: досвід провідних університетів світу / С. Сисоєва, І. Регейло // Рідна школа. – 2016. – № 5 – 6 (травень – червень). – С. 12 – 18.

КУРС «ИСТОРИЯ НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ» В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ ДОКТОРОВ ФИЛОСОФИИ ПО НАЧАЛЬНОМУ ОБРАЗОВАНИЮ

Инна Хижняк

доктор педагогических наук, доцент, декан

факультета начального, технологического и профессионального образования,

ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет»,

г. Славянск, Украина

innakhieshn@gmail.com

Аннотация. В статье отражен опыт автора по подготовке специалистов в системе непрерывного многоуровневого педагогического образования. Особое внимание обращено на

качество профессиональной подготовки соискателей степени высшего образования «доктор философии», введенной в действие «Законом о высшем образовании». Автор обосновал важную роль курса «История начального образования в Украине» в профессиональной подготовке будущих докторов философии по начальному образованию, раскрыл особенности построения учебной программы курса, его цели, задачи и др. С помощью методов анализа научной, учебно-методической, исторической литературы, изучения базы первоисточников автор в программе предпринял попытку подробно раскрыть особенности каждого из этапов развития начальной школы в Украине. Для более основательной подготовки будущих исследователей и преподавателей в области начального образования в учебной программе уделено внимание также и истории формирования системы профессиональной подготовки учителей для начальной школы в Украине.

Ключевые слова: начальное образование; история начального образования; профессиональная подготовка; учебная программа; доктор философии; учитель начальной школы.

THE COURSE “THE HISTORY OF THE PRIMARY EDUCATION IN UKRAINE” DURING PROFESSIONAL TRAINING OF THE FUTURE DOCTORS OF PHILOSOPHY IN PRIMARY EDUCATION

Inna Khyzhnyak

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Dean of the Primary, Technology and Professional Education Department,
SHEE «Donbass State Pedagogical University»,
Slovyansk, Ukraine
innakhieshn@gmail.com

Abstract. In the article, the author notes that an introduction of the academic degree “Doctor of Philosophy” (PhD) into the practice of higher education has led to necessity to form the new educational-professional and educational-scientific curricula in accordance with the subject field specifics. In this regard, the question of the Doctors of Philosophy training in various branches of education is actively discussed in Ukrainian scientific world over last three years and today there is already extensive research on this point. In the problematic field of the Doctors of Philosophy in the primary education training, there are also certain achievements (O. Budnyk, L. Gavrilova, T. Zaporozhchenko, L. Koval, O. Komar, A. Kramarenko, I. Palshkova, L. Petukhova, R. Prima, O. Varetska, etc.). However, the item of the necessity to add the course “History of the Primary Education in Ukraine” to their curricula hasn’t become the subject of a separate scientific discussion. At the same time, analyzing educational curricula for the Doctors of Philosophy training in the United States and Great Britain, a lot of scientists have emphasized on the availability of the historical direction courses almost in each of them in the subject field.

Taking all this into account, the author substantiates the importance of creating the course “History of the Primary Education in Ukraine”, including it into the curriculum of a PhDs in primary education training and covering the experience of implementing this discipline in the practice of the educational process at the University. The content of the training course, according to the author, should contain two meaning modules: 1) the genesis of a primary school in Ukraine; 2) Ukrainian system of a primary school teacher training. At present, the application of the course “History of the Primary Education in Ukraine” in the practice of PhDs in primary education professional training and

an appropriate empirical examining of its importance and effectiveness have begun at the State Higher Educational Establishment “Donbas State Pedagogical University”.

The prospects for further research, in the author’s opinion, is to improve the curriculum of discipline by extending its content through comparative analysis with similar processes in educational systems of other countries, as well as determining the optimal list of adjacent courses in the curriculum for training of the Doctors of Philosophy in primary education for interrelated formation of the postgraduate students’ key, integral and specialist competences.

Key words: primary education; history of primary education; professional training; curriculum; Doctor of Philosophy; primary school teacher.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Gavrilova, L. G. (2015). Naukovo-metodolohichni pidkhody do analizu profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv [Scientific and methodological approaches to the analysis of the future primary school teachers’ professional competence]. *Profesionalizm pedagoga: teoretichni y metodichni aspekty – Professionalism of the Teacher: Theoretical and Methodological Aspects*, 2, 7 – 17. Retrieved from <http://pptma.dn.ua/index.php/uk/> [in Ukrainian].

2. Varetska, O. V. (2016). Kryterii, pokaznyky ta rivni rozvytku diialnisnogo komponenta socialnoi kompetentnosti vchytelia pochatkovoї shkoly v systemi pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity [Criteria, Indicators and Levels of Active Component Development of the Primary School Teacher Competence in the System of Postgraduate Pedagogical Education]. *Profesionalizm pedagoga: teoretichni y metodichni aspekty – Professionalism of the Teacher: Theoretical and Methodological Aspects*, 4, 25 – 37. Retrieved from <http://pptma.dn.ua/index.php/uk/> [in Ukrainian].

3. Zakon Ukrayiny «Pro vyshhu osvitu» # 1556-VII (2014). [Law of Ukraine “On Higher Education” No. 1556-VII]. *Vyshha osvita: informacijno-analitychnyj portal pro vyshhu osvitu v Ukrayini ta za kordonom [Higher Education: Information and Analytical Portal on Higher Education in Ukraine and Abroad]*. Retrieved from <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu> [in Ukrainian].

4. Konceptualni zasady reformuvannya serednoyi shkoly «Nova ukrayinska shkola» (2016). [Conceptual Principles of Reforming the Secondary School “New Ukrainian School”] *Ministerstvo osvity i nauky Ukrayiny – Ministry of Education and Science of Ukraine*. Retrieved from <http://mon.gov.ua/2016/12/05/konczepczyia.pdf> [in Ukrainian].

5. Pidhotovka doktoriv filosofii (PhD) v umovax reformuvannya vyshchoi osvity (2017). [Doctors of Philosophy (PhD) Training in the Context of Reforming Higher Education]. 216 p. [in Ukrainian].

6. Pidgotovka maibutnikh pedahohiv u konteksti standartyzatsii pochatkovoї osvity (2017). [Future Teachers’ Training in the Context of Standardization of Primary Education]. 481 p. [in Ukrainian].

7. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny «Pro zatverdzhennia «Poriadku pidhotovky zdobuvachiv vyshchoi osvity stupenia doktora filosofii ta doktora nauk u vyshchykh navchalnykh zakladakh (naukovykh ustanovakh)» # 261 (2016). [The Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On Approval of the Procedure for Preparing Higher Education Intenders for the Degree of Doctor of Philosophy and Doctor of Science in Higher Educational Institutions (Scientific Institutions)” No. 261]. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF> [in Ukrainian].

8. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny «Pro zatverdzhennia pereliku galuzei znan i specialnostei, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka zdobuvachiv vyshchoi osvity» # 266 (2015). [The Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On Approval of the List of Fields of Knowledge

and Specialties under which Students at Higher Education Institutions are Prepared” No. 266]. Retrieved from <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248149695> [in Ukrainian].

9. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny «Pro utvorennia Natsionalnoho ahentstva iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity» # 244 (2015). [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On the Establishment of the National Agency for the Quality Assurance of Higher Education” No. 244]. Retrieved from <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248149695> [in Ukrainian].

10. Zakharchenko, V. M., Luhovyi, V. I., Rashkevych, Yu. M., & Talanova, Zh. V. (2014). *Rozroblennia osvitnikh program [Creating of educational curricula]*. Kyiv [in Ukrainian].

11. Sysoieva, S. & Reheilo, I. (2016). Pidhotovka doktoriv filosofii u galuzi osvity: dosvid providnykh universytetiv svitu [Doctors of Philosophy in Education Training: Experience of the Leading Universities of the World]. *Ridna shkola – Native school*, 5 – 6, 12 – 18 [in Ukrainian].

Матеріали надійшли до редакції
14.11.2017 р.